

MONITORVERSLAG

Audiovisuele ondersteuning voor de lerarenopleiding

Academiejaar 2006-2007

In plaats van te lezen in de ware betekenis van het woord worden onze studenten vandaag de dag voortdurend afgeleid door fragmentarische kennis die beschikbaar is op het internet en in de massamedia

*Edward W. Said
Orientalism*

:: Gewikt, gewogen en goedgekeurd ::

Op basis van de in het vorige deel vermelde doelstellingen en criteria weerhielden Canon Cultuurcel en IAK vijf van de elf ingezonden voorstellen. Niettegenstaande de oproep zich richtte tot hogescholen en universiteiten dienden enkel hogescholen een aanvraag in. Jammer genoeg wordt hierdoor een belangrijk segment van de lerarenopleidingen onderbelicht, terwijl Annemie Goegebuer ze in haar conclusie allen voor ogen had. In dit hoofdstuk geven we een schets van de goedgekeurde projecten en van de hogescholen die ze indienden.

Katholieke Hogeschool Leuven Heverlee, Departement Lerarenopleiding, bachelor kleuteronderwijs

01. Wie ...

KH Leuven Heverlee is een departement van de KH Leuven. Binnen deze afdeling kan je een bachelor kleuteronderwijs, lager onderwijs en secundair onderwijs behalen.

✓ Aandacht e-leren

De aanwezigheid van het e-leren binnen de opleiding is volgens de school¹ merkbaar aan de aanwezigheid van een digitaal leerplatform.² Daarnaast maakt de school gebruik van fiches digitale didactiek om het e-leren te ontwerpen. Deze fiches dienen als indicator voor de docent om de eigen cursus door te lichten. Aandachtspunten zoals coachen van studenten in de digitale leeromgeving en samenwerkend leren met ICT komen hierin aan bod. Voorbeelden van *good practices* zijn volgens de school de digitale videofragmenten die ze als cases aanbiedt en de aanwezigheid van digitaal studiemateriaal. De school concludeert zelf: "De concretisering van de KHLeuven onderwijsvisie m.b.t. e-leren dient in elke opleiding verder te worden aangestuurd en begeleid."

✓ Infrastructuur

De school beschikt in totaal over meer dan 1000 pc's, pc-klassen, kotnet³, Toledo +, een eigen file- en webruimte voor elke student⁴ en een programma om online enquêtes af te nemen, digitale foto's, videocamera's, dictafoons en laptops.

✓ Opleidingsprogramma

Opleidingsonderdelen derde jaar kleuteronderwijs:

- **Gemeenschappelijke stam met vijf modules:** schoolcultuur en schoolorganisatie, doorgaande lijn, het buitengewoon onderwijs binnen de zorgbreedte van het onderwijs, intercultureel onderwijs en ingroeistage.
- **Specifieke opleiding met vier modules:** klasoverschrijdend werken, Verdiepend en Innoverend Project (VIP), zorgverbredend werken op klas- en schoolniveau en opleidingsgestuurde stage III. Binnen **VIP** (negen studiepunten) kan je kiezen tussen muzische vorming, maatschappelijke projecten, vieren en onderwijsinnovatie. Aangezien

¹ KHL verkort jaarverslag 2006

² Voor september 2006 werd gebruik gemaakt van Blackboard als digitaal platform, nu wordt er gebruik gemaakt van Toledo +

³ Kotnet stelt de gebruiker in staat om op een goedkope manier toegang te hebben tot internet

⁴ dit laat toe aan de student een eigen website te maken

audiovisuele vorming in het schooljaar 2006-2007 nog geen deel uitmaakte van een module koos de school ervoor om het audiovisueel project binnen VIP aan te bieden en dit ter vervanging van muzisch vorming of maatschappelijke projecten. Uit de kandidaten die zich aanboden werden 10 studenten gekozen op basis van competentie (technische en theoretische kennis) en motivatie.

02. ... en wat?

✓ Projecttitel

"Juf, kijk, echte koeien in de wei!"

Wereldverkennd werken met kleuters via audiovisuele kunsten

✓ Projectverantwoordelijke

Ilse Van Roy (lector beeldende vorming)

✓ Teamleden

Chris Mazarese (lector godsdienst)

Greet Decin (lector wiskundige initiatie en ICT)

✓ Doelgroep

tien laatstejaarsstudenten kleuteronderwijs

✓ Doelgroep stagescholen

kleuters van drie tot zes jaar

✓ Eigen doelstellingen van het project

- Met leerkrachten in opleiding de audiovisuele wereld leren kennen met speciale aandacht voor de relatie tussen de wereld zelf en de audiovisuele weergave ervan.
- Met deze audiovisuele middelen naar de praktijk stappen en onderzoeken hoe de audiovisuele media kleuters kan helpen en ondersteunen in hun verkenning van de wereld. We besteden speciale aandacht aan risicokleuters: van huis uit kansarme kleuters en/of allochtone kleuters.
- Het opleidingsonderdeel 'audiovisuele media' binnen de opleiding tot kleuteronderwijzer vorm geven
- Intensieve samenwerking tussen opleiding en werkveld

✓ Beknopte inhoud van het project

Door gebruik te maken van audiovisuele middelen wordt de wereld van de boerderij (jongste kleuters) en de wereld van treinen en stations (oudste kleuters) verkend, twee werelden die dicht aansluiten bij de kleuters hun leefwereld. Een extra focus wordt gelegd op kansarme en achtergestelde kleuters.

The pictures do not lie, but neither do they tell the whole story. They are merely a record of time passing, the outward evidence.

*Paul Auster
Travels in the Scriptorium*

:: Een gefaseerd multimediaal traject ::

We vertelden reeds dat alle projecten plaats vonden in het academiejaar 2006-2007. In wat volgt geven we een overzicht van de verschillende stappen van elk project, alsook van de ervaren pijnpunten.

KHLeuven Heverlee: "Juf kijk, echte koeien in de wei!"

01. Verloop project

ACTIVITEIT	DATA	INHOUD
Opmaak logboek van alle activiteiten en bijscholingen met aandacht voor het leerproces en reflectie.	september	organisatie
Een deel van de studenten volgt een zomerstage rond geluid. ⁵	augustus	opleiding
Een ander deel van de studenten verzamelen hun allereerste impressies rond treinen en de boerderij, opmaak logboek van alle activiteiten en bijscholingen met aandacht voor het leerproces en reflectie.	oktober	onderzoek
De studenten delen hun ervaringen op een eerste VIP-bijeenkomst.	oktober	reflectie
De studenten volgen een cursus Dreamweaver om zelf een website te kunnen opbouwen.	oktober-november	opleiding
De studenten verwerken literatuur over audiovisuele media en kleuters.	oktober	onderzoek
Het eerste beeldmateriaal wordt opgenomen en uitgewisseld.	oktober	onderzoek en reflectie
De stagescholen worden gecontacteerd.	oktober	organisatie
Er wordt een halve dag geëxperimenteerd met audiovisueel materiaal met de kleuters in de stagescholen.	december	onderzoek
Er wordt een halve dag beelden en geluiden gemaakt op niveau van de studenten.	december	onderzoek
Brainstorm opmaak website.	december	reflectie
Uitbouw van de website.	maart-april	onderzoek
Stage	april-mei	praktijk
Voorstellen van de website en stage.	mei-juni	presentatie

02. Ervaren pijnpunten

- 🔗 De technische mogelijkheden binnen de school zijn beperkt en verouderd.
- 🔗 De studenten vinden het moeilijk zelf een website te bouwen. Daarom is de technische ondersteuning van een ICT-lector noodzakelijk. De verhouding tussen kritisch, bewust en creatief werken met beelden en geluid en het technische aspect ervan blijft een heikel punt. Idealiter moet de leerkracht zowel vormelijk als inhoudelijk opgeleid of bijgestaan worden.

⁵Audiovisuele zomerstage 2006 georganiseerd door AIFOON: Aifoon is een kunsteducatieve organisatie die KLANK centraal stelt binnen de audiovisuele communicatie.

💡 Het is moeilijk om de audiovisuele mogelijkheden van kleuters in te schatten omdat je in het kader van een stage slechts een beperkte tijd met hen in contact komt.

💡 Audiovisueel werken met kleuters is vaak heel intensief en tijdrovend.

💡 Er is een grote verscheidenheid tussen de stagescholen wat telkens een verschillende aanpak door de studenten vraagt.

💡 In de meeste scholen is nog geen internet aanwezig waardoor de studenten tijdens de stage geen gebruik kunnen maken van de website online.

💡 Via de website kunnen de ouders van de kleuters feedback geven op de stage. Ouders vinden het echter nog steeds een drempel om via internet te communiceren.

Wie ook maar even stilstaat bij de manier waarop de media ons leven beheersen, realiseert zich dat zij niet zomaar middelen zijn waarmee wij meer van de wereld te zien kunnen krijgen of te weten kunnen komen.

Frank Vande Veire

Als comateuze patiënten
De kunst in een gemedicaliseerde wereld

:: Eigen doelstellingen // versus // praktijk ::

Los van de specifieke doelstellingen die Canon en IAK naar voor schoven, stelden ook de scholen zelf zich een aantal uitdagingen. Of en in welke mate ze hun eigen verwachtingen en wensen inlostten, is het onderwerp van dit deel.

KHLeuven Heverlee: "Juf kijk, echte koeien in de wei!"

Eigen doelstellingen	praktijk
<i>Met leerkrachten in opleiding de audiovisuele wereld leren kennen met speciale aandacht voor de relatie tussen de wereld zelf en de audiovisuele weergave ervan.</i>	Door te vertrekken vanuit de leefwereld ⁶ van de kleuters en deze te verkennen op een eenvoudige audiovisuele manier, krijgen de kleuters verschillende weergaven van die wereld te zien. Door de verschillen en gelijkenissen van die beelden naast elkaar te leggen krijgen de kleuters meer inzicht in wat audiovisuele weergave van hun realiteit kan betekenen.
<i>Met deze audiovisuele middelen naar de praktijk stappen en onderzoeken hoe de audiovisuele media kleuters kan helpen en ondersteunen in hun verkenning van de wereld. We besteden speciale aandacht aan risicokleuters: van huis uit kansarme kleuters en/of allochtone kleuters.</i>	Tijdens de stages hebben de studenten audiovisuele middelen aangewend om de kleuters op een eenvoudige, leerrijke en leuke manier hun leefwereld te ontdekken. Door gebruik te maken van toegankelijke en plezierige middelen, worden ook de risicokleuters geprikkeld om deel te nemen. ⁷
<i>Het opleidingsonderdeel 'audiovisuele media' binnen de opleiding tot kleuteronderwijzer vorm geven</i>	Door de positieve ervaringen van de studenten en lectoren zijn er heel wat good practices uit de stages gekomen die als voorbeeld voor de volgende jaren kunnen dienen.
<i>Intensieve samenwerking tussen opleiding en werkveld</i>	De goede samenwerking en intensieve betrokkenheid ⁸ tussen studenten, lectoren en stagescholen hebben geleid tot een betere kennis van audiovisuele vorming.

⁶ boerderij voor de jonge kleuters en treinen en stations voor de oudere kleuters

⁷ Bv. De studenten hebben ondermeer met een babbelbox gewerkt in de klas waarop de kleuter zichzelf kon zien praten. Dit hielp om de minder taalvaardige kleuter te stimuleren zijn zegje te doen.

⁸ Op de presentatiedag van het project op 13 juni 2007 waren verschillende kleuterleidsters van de stagescholen aanwezig. Uit hun reacties bleek dat door de stage-ervaring hun beeld van audiovisuele vorming veranderd is. Hun eerste verwachtingen werden niet ingevuld, nl. het maken van mooie filmpjes zonder meer. Wat in de plaats kwam was het besef dat het audiovisuele vorming ook ontdekken, reflecteren en experimenteren inhoudt.

Citaat, citaat, citaat

Auteur, auteur, auteur

Werk, werk, werk

:: Annemie Goegebuer //versus// praktijk ::

In dit hoofdstuk organiseren we een ontmoeting tussen de verwezenlijkingen van de verschillende projecten en een aantal bevindingen uit de studie van Annemie Goegebuer *Audiovisuele vorming in het Vlaamse onderwijs 2004*.

Idealiter moet audiovisuele vorming op school uitgaan van de volgende algemene doelstelling, aldus Annemie Goegebuer:

"bewust en kritisch kunnen kijken (en luisteren), door het verwerven van inzichten in de taal (als semantisch en syntactisch tekensysteem en communicatiemiddel) en de cultuur (het geheel van audiovisuele creaties in hun bestaanscontext) van het (audio)visuele beeld." (p. 73)

Uit die algemene doelstelling distilleert ze vier pijlers:

- ✓ Audiovisuele vorming is meer dan audiovisuele media (documentaire, film, nieuws) gebruiken op school ter **illustratie**. (p. 23)
- ✓ In het onderwijs moet voldoende aandacht worden geschonken aan de ontwikkeling van kijkvaardigheden en **inzicht in beelden**. (p. 23)
- ✓ Audiovisuele vorming mag in het onderwijs niet beperkt worden tot het louter **technisch** omgaan met audiovisuele media. ICT-vaardigheden worden verruimd naar de ontwikkeling van e-cultuur. Bij e-cultuur primeert niet het technische aspect maar wordt er gestreefd naar het actief leggen van verbanden tussen en het delen van tekst-, geluids- en audiovisueel materiaal in het digitale domein. (p. 27)
- ✓ Het onderwijs moet inspelen op de technologische evolutie en de mens vormen van een passief mediaconsument naar een **actieve, autonome participant**. (p. 28)

Aan de hand van die vier pijlers willen we komen tot een doorlichting van de verschillende projecten.

KHLeuven Heverlee: "Juf kijk, echte koeien in de wei!"

Doelstellingen onderzoeksrapport	praktijk
<i>Audiovisuele vorming is meer dan audiovisuele media (documentaire, film, nieuws) gebruiken op school ter illustratie.</i>	Audiovisuele middelen worden gebruikt om op een actieve en kritische wijze de leefwereld van de kleuters te verkennen. ⁹
<i>In het onderwijs moet voldoende aandacht worden geschonken aan de ontwikkeling van kijkvaardigheden en inzicht in beelden.</i>	Door het gebruik van een babbelbox in de klas krijg je de mogelijkheid te reflecteren over het verloop van de dag, zo wordt er nagedacht

⁹ Bv. de kleuters krijgen een opdracht i.v.m. de boerderij of treinen via mail en moeten het antwoord op internet of met behulp van een camera vinden. De kleuters gaan dus actief werken met audiovisuele middelen om hun leefwereld te ontdekken.

	over het verschil tussen de echte wereld en het afbeelden van die wereld. ¹⁰
<i>Audiovisuele vorming mag in het onderwijs niet beperkt worden tot het louter technisch omgaan met audiovisuele media. ICT-vaardigheden worden verruimd naar de ontwikkeling van e-cultuur. Bij e-cultuur primeert niet het technische aspect maar wordt er gestreefd naar het actief leggen van verbanden tussen en het delen van tekst-, geluids- en audiovisueel materiaal in het digitale domein.</i>	Door het gebruik van audiovisuele middelen om wereldverkenning te werken leren de kleuters verbanden te leggen tussen audiovisuele creaties en hun eigen leefwereld. ¹¹
<i>Het onderwijs moet inspelen op de technologische evolutie en de mens vormen van een passief mediaconsument naar een actieve, autonome participant.</i>	Door de kleuters zelf beelden en geluiden te laten maken, krijgen ze meer inzicht in wat audiovisuele creaties inhouden, en kunnen ze kritischer omgaan met hetgeen ze te zien en te horen krijgen.

¹⁰ De titel van dit project verwijst naar deze vraagstelling: een anekdote van een leerkracht vertelt ons het verhaal van een stadsklasje op uitstap naar het platteland. Tijdens de treinreis roept één van de kleuters vol enthousiasme uit: 'Kijk juf, echte koeien in de wei!'.

¹¹ Door echte treinen, foto's van treinen, bewegende beelden van treinen, geluiden van treinen en illustraties van treinen met elkaar te vergelijken, krijg je een beeld van hoe een voorwerp uit je leefwereld kan getoond worden en wat de verschillen en gelijkenissen zijn tussen de verschillende voorstellingen.

Citaat, citaat, citaat

Auteur, auteur, auteur

Werk, werk, werk

:: In vogelvlucht ::

Het project "**Juf kijk, echte koeien in de wei!**" van KHLeuven Heverlee start met een screening van de geïnteresseerde kandidaten. Op basis van kennis, vaardigheden en motivatie worden tien studenten gekozen om het project uit te werken. Het voordeel van dergelijke selectie is dat men met enthousiaste studenten kan werken. Maar er is ook een keerzijde aan die medaille: er is weinig plaats voor diversiteit en variatie wegens de scherp omlijnende manier van kiezen. Een keerzijde die op haar beurt enige nuance verdient want binnen die kleine groep van 'uitverkorenen' bleek de manier van werken *de facto* heel verscheiden te zijn.

De lectoren kiezen ervoor de nadruk te leggen op onderzoek en reflectie¹². De studenten krijgen de kans verschillende opleidingen te volgen die hen zowel technisch als inhoudelijk vooruit helpen. Ook is er ruimte voor studenten en lectoren om samen na te denken over de doelstellingen van hun project en de verschillende stappen die ze moeten nemen om die te bereiken.

De doelstellingen die het project beoogt, worden ingevuld: de studenten verkennen met hun kleuters op een innovatieve, creatieve en leuke manier de wereld van boerderijen en treinen. En dit dankzij het origineel aanwenden van audiovisuele middelen. Bovendien is er bij elke student een extra focus aanwezig: audiovisueel werken met achtergestelde kleuters. Dit is duidelijk een meerwaarde van het project.

De projecten volgen grotendeels de vier pijlers van Annemie Goeghebuer. Al is ook hier enige nuancering nodig. Na de activiteiten vinden weinig reflectiemomenten plaats. De betekenis van beelden en geluiden en hun relatie tot de werkelijkheid blijven onderbelicht. De reden hiervoor is tijdsgebrek. Toch legde het enthousiaste team een stevige basis, het perfecte uitgangspunt om zich verder te verdiepen in het werken met audiovisuele middelen.

¹² Zie: Een gefaseerd multimediaal project.